

कडधान्य आत्मनिर्भरता अभियानास (Mission
For Aatmanirbharta in Pulse) प्रशासकीय
मान्यता देणेबाबत

महाराष्ट्र शासन
कृषी, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : संकीर्ण-२०२५/प्र.क्र.१७०/४-अ
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय विस्तार, मुंबई- ४०० ०३२.
दिनांक: २७ नोव्हेंबर, २०२५

वाचा:-

१. कृषि व पदुम विभागाचा शासन निर्णय क्र.राअपोसुअ-२०२५/प्र.क्र.५७/४-अ, दि.०६/०५/२०२५.
२. केंद्र शासनाचे पत्र क्र.F.No.१-१/२०२५/ NFSNM , दि.१८/१०/२०२५ (मार्गदर्शक सूचना)
३. केंद्र शासनाचे पत्र क्र. F.No.१-१/२०२५/NFSNM Part (१) दि.०६ नोव्हेंबर, २०२५
४. कृषि आयुक्तालयाचे Comm.Aagri./Pulse Mission/File.No.१८/R-१६५/२०२५,
दि. ११ नोव्हेंबर, २०२५ पत्र.

प्रस्तावना:

राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा आणि पोषण अभियानांतर्गत असलेला कडधान्य हा घटक वगळून चालू वर्षाच्या रब्बी हंगामापासून कडधान्य घटकासाठी स्वतंत्र **कडधान्य आत्मनिर्भरता अभियान** (Mission for Aatmanirbharta in Pulses) राबविण्याचे धोरण केंद्र शासनाने निश्चित केले आहे. सदर अभियानाच्या मार्गदर्शक सूचना केंद्र शासनाने वाचा क्र.२ येथील, दि. १८ ऑक्टोबर, २०२५ अन्वये निर्गमित केल्या आहेत.

राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा आणि पोषण अभियान-अन्नधान्य पिके व वाणिज्यिक पिके या योजनेसाठी रु.३१३८०.०६८५ लाख (प्रलंबित दायित्वासह) रकमेच्या आराखड्यास वाचा क्र.१ येथील दि.६/०५/२०२५ च्या शासन निर्णयान्वये प्रशासकीय मान्यता प्रदान केली आहे. त्यामध्ये कडधान्य पिकांसाठी रु. १४३.७१३०६ कोटी इतकी तरतूद करण्यात आली आहे. राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा आणि पोषण अभियानांतर्गत कडधान्य पिकाच्या मूळ प्रशासकीय मंजूरीपैकी, सद्यस्थितीत शिल्लक असणाऱ्या कार्यक्रमातून रब्बी हंगामापासून, “कडधान्य आत्मनिर्भरता अभियान” राबविण्यात येणार आहे.

नवनिर्मित केंद्र पुरस्कृत, “कडधान्य आत्मनिर्भरता अभियान (Mission for Aatmanirbharta in Pulses)” सन २०२५-२६ ते सन २०३०-३१ या कालावधीत राबविण्यात येणार आहे. देशासाठी एकूण रु.११,४४० कोटीची तरतूद मंजूर केली आहे असून, सदर अभियानांतर्गत राज्यातील ३४ जिल्ह्यांची निवड केली आहे.

केंद्र शासनाच्या निर्देशानुसार राज्याने, “कडधान्य आत्मनिर्भरता अभियान” (Mission For Aatmanirbharta in Pulse) राबविण्याचे धोरण निश्चित केले आहे. सदर अभियानास प्रशासकीय मान्यता देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. याबाबत शासन पुढीलप्रमाणे निर्णय घेत आहे.

शासन निर्णय:

नवनिर्मित केंद्र पुरस्कृत “कडधान्य आत्मनिर्भरता अभियान” (Mission for Aatmanirbharta in Pulses) सन २०२५-२६ ते सन २०३०-३१ या कालावधीत राबविण्यात येणार आहे. सदर अभियानाच्या अंमलबजावणीस या शासन निर्णयान्वये प्रशासकीय मान्यता देण्यात येत आहे.

२. कडधान्य आत्मनिर्भरता अभियानांतर्गत (Mission for Aatmanirbharta in Pulses), कडधान्य या घटकाखाली मूलभूत बियाणे खरेदी व पायाभूत बियाणे उत्पादन या बाबी १००% केंद्र हिश्याच्या असून उर्वरित बाबींमध्ये केंद्र व राज्य हिश्याचे प्रमाण अनुक्रमे ६०:४० याप्रमाणे आहे.
३. सदर अभियानाच्या अंमलबजावणीकरीता केंद्र व राज्य हिश्याचा निधी, प्रवर्गनिहाय ६०:४० प्रमाणात व १०० टक्के केंद्र हिश्याचा निधी वेळोवेळी अर्थसंकल्पीय वितरण प्रणालीद्वारे, आयुक्त (कृषि) यांना उपलब्ध करून देण्यात येईल.
४. केंद्र शासनाने सदर अभियानांतर्गत विहित केल्याप्रमाणे अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती तसेच, महिला शेतकरी लाभार्थ्यांना, सदर योजनेंतर्गत लाभ देण्यात यावा.
५. केंद्रीय कृषी मंत्रालयाने, सदर अभियानांतर्गत राज्य शासनास, सन २०२५-२६ करिता वाचा क्र.२ अन्वये दिलेल्या मान्यतेनुसार, तसेच, चालू वर्षी अभियानाकरिता मंजूर केलेल्या कृती आराखड्यानुसार आणि वेळोवेळी केंद्रीय मंत्रालयाने दिलेल्या निर्देशानुसार, सदर अभियानाची अंमलबजावणी करणे बंधनकारक राहिल. याबाबत संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण) यांनी राज्यस्तरावरून अभियानाचे संनियंत्रण करावे. त्याप्रमाणे अभियानाची प्रभावी अंमलबजावणी व संनियंत्रणाकरिता वेळोवेळी अधिनस्त कार्यालयांना निर्देशित करावे.
६. सदर अभियानांतर्गत केंद्र शासनाच्या वेळोवेळी प्राप्त सूचनांचे पालन करणे बंधनकारक असेल.
७. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून, त्याचा संकेतांक २०२५११२७१७०४४४०६०१ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(रुचिता पिंपळे)

कक्ष अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

- १) मा.सभापती, विधानपरिषद, विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
- २) मा. अध्यक्ष, विधानसभा, विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
- ३) मा.विरोधी पक्ष नेता, विधानसभा, विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
- ४) मा.विरोधी पक्ष नेता, विधानपरिषद, विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
- ५) मा.मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई
- ६) अपर मुख्य सचिव (नियोजन), नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

- ७) अपर मुख्य सचिव (वित्त), वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- ८) अपर मुख्य सचिव (कृषि), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- ९) मा. मंत्री (कृषि) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- १०) मा.राज्यमंत्री (कृषि) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ११) आयुक्त (कृषि), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- १२) व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ, अकोला.
- १३) संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण), कृषि आयुक्तालय, साखर संकुल, शिवाजीनगर, पुणे.
- १४) सर्व विभागीय कृषि सहसंचालक.
- १५) सर्व जिल्हा अधीक्षक कृषि अधिकारी.
- १६) महालेखाकार (स्थानिक निकाय लेखा परीक्षा व लेखा), मुंबई.
- १७) महालेखापाल (लेखा परीक्षा), महाराष्ट्र १/२, मुंबई/नागपुर
- १८) महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता) महाराष्ट्र १/२, मुंबई/नागपुर
- १९) सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी, महाराष्ट्र राज्य
- २०) सहायक संचालक (लेखा-१), कृषि आयुक्तालय, पुणे
- २१) वित्त विभाग (कार्या. व्यय-१ / अर्थसंकल्प - १३), मंत्रालय, मुंबई
- २२) निवड नस्ती.